

היבטים לשוניים בפרשת זאת תהיה (מצרע) עו

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בפרשת זאת-תהיה (מצורע) ובהפטר שבת הגדול ובראשון של אחרי

יד ד לְמַטְהָר: המ"ם בחירק חסר והטי"ת דגושה

יד ה וְשָׁחַט אֶת-הַצֶּפֶר הָאֶחָת: טעם טפחא בתיבה וְשָׁחַט וכן הוא בהמשך בפסוק נ

יד ו עַל הַמִּים הַחַיִּים: טעם טפחא בתיבה עַל

יד ח וְאַחֵר יָבֹא אֶל-הַמִּחְנָה: טעם טפחא בתיבה וְאַחֵר

יד ט יִגְלַח: הלמ"ד בפתח. יִגְלַח: הלמ"ד בצירי ח"ת בפתח גנובה

יד י וְכִבְשָׁה: הכ"ף פתוחה

יד יא וְהָעֶמֶד: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה. הַמִּטְהָר: בשווא נע' והכוונה לכהן, לא לאדם הבא להיטהר שאז מנוקד בחירק חסר

יד יד הַיִּמִּנִּית: יו"ד בשווא נח וכן בהמשך

יד יז עַל דָּם הָאֲשָׁם: טעם טפחא בתיבה עַל

יד יט וְכָפַר עַל-הַמִּטְהָר: הפ"א בסגול ובזקף גדול ולא במרכא כפי שמופיע בקורן ואחרים

יד לה כָּנָגַע: הכ"ף בשווא

יד לו וְאַחֵר כֵּן: טעם נסוג אחור לאל"ף

יד לז שְׁקֵעֲרוֹת: געיה בקו"ף, יש לקרוא בהעמדה קלה שם למנוע הבלעת העי"ן החטופה: שק-ערוֹת

יד נב וְחָטָא אֶת-הַבֵּית: תיבת הַבֵּית בזקף קטון ולא ברביע כפי שמופיע בקורן ואחרים

יד נו וְלִשְׁאֵת: שי"ן שמאלית בשווא נח וללא דגש

יד נז זֹאת תֹּזְרֹת הַצֶּרֶעַת: טעם טפחא בתיבה תֹּזְרֹת

טו ט הַמֶּרְכָּב: הכ"ף בקמץ ולא בפתח

טו יג וְסָפַר לוֹ: טעם נסוג אחור לסמ"ך

טו יד יִקַּח-לוֹ: העמדה קלה ביו"ד בגלל הגעיה שם

טו כג בִּנְגַעוּ-בּוֹ: הנו"ן בקמץ קטן

טו כו אֲשֶׁר-תִּשְׁכַּב עָלָיו: תיבת אֲשֶׁר אינה מוטעמת בקדמא אלא מוקפת לתיבה הבאה אחריה.

יְהִי-לָהּ: געיה ביו"ד והעמדה קלה שם, דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק

טו כח וְסָפַר לָהּ: טעם נסוג אחור לסמ"ך והתיבות אינן מוקפות כפי שמופיע בחלק מהדפוסים

טו כט וְהִבִּיאָהּ: במלרע וללא מפיק בה"א

טו לב לְטִמְאָה-בָּהּ: הטי"ת בקמץ קטן והמ"ם בשווא נח, יש להקפיד להעמיד קלות את קריאת המ"ם

¹ בשנים הקודמות סומן כאן שווא נח, אבל בהתבוננות בספר 'טעמי המקרא' עמ' 197 נראה שהוא שווא נע. והכלל שתלוי אם בטעם מחבר או מפסיק נאמר במילים ארוכות יותר בעמ' 199 שם. עתה מצאנו שבהללי מנוקד חטף-פתח, ולכן שינינו לנע.

ובכך להשמיע את האל"ף שלאחריה

הפסרת שבת הגדול² מלאכי ג ד-כד:

ה בַּמִּכְשָׁפִים וּבַמְנַאֲפִים: תיבה ראשונה, געיה בה"א ועם זאת המ"ם בשווא נח³ תיבה שנייה, אין געיה בה"א והמ"ם בשווא נח

ח קִבְעָנוּד: געיה בבי"ת, יש לקרא בהעמדה קלה שם למנוע הבלעת העי"ן

יא בַּאֲלֵל: במלרע

יג חֲזָקוּ: געיה בחי"ת בקמץ רחב והזי"ן בשווא נע

יז וְהָיוּ לִי: טעם נסוג אחור לה"א

יח צִדִּיק לְרָשָׁע: הלמ"ד בשווא, לא בקמץ

יז כג אֱלֹהֵי: ואין לקרא כאן אליהו!

ראשון של אחרי מות:

א בַּקִּרְבָּתָם: הקר"ף בקמץ קטן, הר"ש בשווא נח ואין דגש קל בבי"ת שלאחריה

ב בַּעֲנָן: העמדה קלה בבי"ת להדגיש את הסגול המורה על מיודע

ד כְּתָנֶת-בֵּד קֹדֶשׁ: טעם קדמא על המילה בֵּד, אין לקרוא בטעות 'כתנת בד-קדש'⁴

ז וְהָעֶמִיד: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה

י יַעֲמַד-חֵי: יר"ד ראשונה בקמץ גדול

יב גִּחְלִי-אֵשׁ: געיה בגימ"ל

יד ב תוֹכַחַת הַמִּצְרָע הרב שמשון (ב"ר רפאל) הירש ז"ל: כבר ראינו פעמים אחדות, שלשון "תורת" היא לשון כוללת (ראה לעיל ז, לז). וכן הדבר גם כאן: הדברים האמורים כאן נוהגים בכל מצורע, בין גדול בין קטן; וגם הקרבנות האמורים מפסוק י ואילך - המטהרים את המצורע למקדש ולקדשיו - נוהגים גם בילדים שאין להם דעת. ומכאן כלל גדול: "הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה (קרבנות של זב וזבה, יולדת ומצורע, המטהרים אותם למקדש וקדשיו), שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים" (נדרים לה ע"ב). נזכור, שמשמעות כל שאר הקרבנות איננה חורגת מאישיות האדם שנתחייב בם: יש לכפר על חטאו, ולקרב לה' את מעשיו ואת גורלו. כנגד זה טומאתו וטהרתו של אדם חורגות מתחום אישיותו. דברים שנגע בהם אינם טמאים רק לו, אלא לכלל ישראל כולו. ורעיון הטומאה הנובע ממצבו חייב לבוא על תיקונו לא רק ביחס

² מנהג אשכנז מערב להפטיר בפרשת השבוע וארבעה מצרעים.

³ ר"מ ברויאר בסוף התנ"ך מוסד הרב קוק עמ' תד אמצע פסקה ראשונה: "אם התבה מוטעמת בטעם מפסיק, הרי הגעיה היא ע"פ רוב כבדה סדירה והשווא שלאחריה הוא שווא נח. אולם אם התבה מוטעמת במשרת הרי טיב הגעיה אינו ברור ברוב כתבי היד העתיקים. אך בנוסח הכתר אפשר להבחין: אם הגעיה סמוכה לחטף פתח הרי זו געית ה"א והשווא שלאחריה הוא נע; ואם הגעיה סמוכה לשווא פשוט הרי זו געיה כבדה סדירה והשווא שלאחריה הוא נח". כללים אלה אינם מוחלטים לגמרי, אבל בנוסח הנביאים שרובם ככולם נשתמרו בכא"צ יש לנו הכרעה. כאן

בַּמִּכְשָׁפִים בטעם פשוטא מפסיק ולכן השווא נח.

⁴ טעות נפוצה שמקורה ברצון הבלתי מודע מצד הקורא 'לאזן' את מספר ההברות משני צדי היחידה, הכוונה היא שהקורא על פי הטעות מקבל 3 הברות מצד ימין (אם נספור את השווא הנע כהברה לצורך העניין (ו-3 הברות משמאל כאשר הנכון הוא 4 מימין ו-2 משמאל).

אליו - אלא ביחס לכל אדם שנתחייב בטהרה. על - פי זה אפשר להבין את טעמו של הבדל זה:

יד ה **על-מים חיים**: הרב ד"ר בנימין פוזן ז"ל שבת בשבתו מצורע סח
א. ביצחק תרגם "בְּאֵר מַיִם חַיִּים (בראשית כו, יט)" - "בְּיַר דְּמַיִן נְבִיעִין", כי "מים חיים"
מוסב לבאר שמימיה נובעים. אבל כאן בטהרת המצורע תרגם "על המים החיים"
- "על מי מבוע" מוסב למים, שלא ייפסקו ממקום נביעתם.
בלכאורה "מי מבוע" מיוסד על לשון "וְיִצְמָאן לְמַבְּוֵי מַיִם" (ישעי' לה, 5) וממנו בלשון
חז"ל: "שהן כמעין הנובע" (משנה, ב"ב י, ח). אבל יש שפירשו שנקראים המים
"חיים" לפי שמתגברים ונובעים כמו חי שמתנועע תמיד. לפי"ז בת"א "מי
מבוע" נרמזת ההלכה "למעלה מהן מים חיים שבהן טבילה לזבים והזייה
למצורעים" (מקוואות א, ח) "כי נביעת המים היא יציאתם מהמקור" (רד"ק,
"שרשים", נבע שהוסיף) "וכן נקרא הדיבור בלשון הזה לפי שהוא יוצא מהפה
כמים מהמקור: וְזֶה לְיוֹם יָבִיעַ אֲמַר (תהילים יט, ג)".
ג. להלכה "מים חיים" הם מי מעיינות. וא"כ מדוע תרגם "מי מבוע" ולא תרגם
"מי מעין" כתרגום "אֶךְ מַעֵין וְבוֹר (ויקרא יא, לו)" - "בְּרִם מַעֵין וְגוֹב"? כי השם העברי
מַעֵין כולל שתי תכונות: כינוס המים וגם נביעתם מהמקור. אבל ת"א מבחין
ביניהם: התכנסות המים נקראת מַעֵין אבל לתכונת הנביעה נתייחד השם
מַבְּוֵעַ. לכן בטהרת המצורע והזב וכרמוז להלכה ש"מים חיים" הם דווקא
הנובעים מהמקור, תרגם "מי מבוע". אבל בטבילה שהעיקר בה הוא כינוס
המים (כרש"י ויק' יא, לו: אך מעין ובור מקוה מים יחיה טהור, הטובל בהם מטומאתו)
תרגם "בְּרִם מַעֵין וְגוֹב".

קיבלתי מידידנו הרב ישראל ידידיה פירוש על משנה נגעים פרק ג בשילוב לשון המשנה
מובאות כאן המשניות על נגעי בתים. עיקר דיני נגעי הבתים הם בחלק האחרון של המסכת
פרקים יב ויג, פרק יד דן בטהרת המצורע כמפורש בתחילת הפרשה.

השני עמר הנגע חולץ וקוצה וטח ומסניד שוב שבוע שלישי. בסוף שבוע שלישי אם נתהווה נגע בבית הרי זה נותץ את כל הבית. לְאַחַר הַפֶּטוּר כִּשְׁלֹא חֹזֵר הֵנֵעַ בִּשְׁבֻעַ השלישי ופטר, אם חזר הנגע לאחר מכן קורם שהביא ציפורים, נותץ את כל הבית. וּבַפֶּשִׁיז - לא שיך בתחילה אלא רק בסוף שבוע ראשון אם מצא בסוף שבוע ראשון שפשתה יותר מבתחילה חולץ וקוצה וטח ומסניד שנית. בְּסוֹף שְׁבֻעַ שְ�נִי כִשְׁמַד בעינו בסוף שבוע ראשון ופשה בסוף שבוע שני.	ח הַבָּתִּים שֶׁנִּתְהוּוּ כַחֲמֵי צִרְעָת בְּכֹתְלֵיהֶן מִבָּנִינִים מִטֶּמְאִין לְכָל הַיִּזְתֵּר בְּשִׁלְשָׁה שְׁבֻעוֹת בְּאֹפֶן שֶׁנִּסְגְּר וְעִמַּד הִכְתֵּם בְּמִרְאֵיהֶן וּבְנִדְלָן שְׁבֻעִיִּים, וְחֹזֵר וְנִסְגְּר שְׁבֻעַ נִסְקִי לְאַחֵר שֶׁחֹלֵץ אֶת הָאֲבִיזִים וְהַבִּיזִים אֲבִיזִים אַחֲרֵית בְּמִקְוֵם, וּבְשִׁלְשָׁה סִימָנִים: בִּירְקָרָק יְרוֹק חֹק, וּבְאַרְקָרָם אֲדוּם חֹק, וּבַפֶּשִׁיז. בִּירְקָרָק וּבְאַרְקָרָם - בְּתַחֲלָה בַּפֶּשֶׁם הָרֵאשֹׁנָה, בְּסוֹף שְׁבֻעַ רֵאשׁוֹן שֶׁעִמַּד בְּמִרְאֵיהֶן וְשִׁיעֲרוֹ, חֹזֵר וְנִסְגְּר אֶת הַבֵּית שְׁבֻעַ שְׁנִי, בְּסוֹף שְׁבֻעַ שְׁנִי אִם נִסְגְּר בְּסוֹף הַשְּׁבֻעַ
---	---

⁵ א"ה: במקרא מצינו עוד שנים. ישעי' מט י ועל-מבועי מים ינהלם: קוהלת יב ו ותשבר כד על-המבוע.

וּמִטְמָאִין הַבָּתִּים לְכָל הַיָּתֵד בְּשִׁלְשָׁה
 שָׁבוּעוֹת שֶׁהֵן תְּשַׁעָּה עָשָׂר יוֹם שֶׁהֵיוּ
 הָרִאשׁוֹן וְהַשְּׂבִיעִי שֶׁל הַשָּׁבוּעַ הָאֲמֻצִּי עוֹלִים נִם
 לַשָּׁבוּעַ שְׁלִישִׁיהֶם וְלַשָּׁבוּעַ שְׁלֹאֲחֵרִיהֶם.
 לְסִיכּוֹם אֵין בְּנִגְעִים פָּחוֹת מִשָּׁבוּעַ
 אֶחָד בַּהֲסָנֵר שֶׁל שָׁחִין וְסוּבָה וְלֹא יוֹתֵר
 עַל שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת בַּהֲסָנֵר שֶׁל נֶגֶז
 בָּתִּים:

שבוע שלישי. בסוף שבוע שלישי אם
 חזר בו נגע כשני גריסין הרי זה פשיון אחרי
 הסוף, ונתקן את כל הבית. (והנמצא קורא לחזרה -
 פשיון. שהרי חלץ כבר את האבנים המנוסות ולא שייך
 פשיון שנישט). **לְאַחֵר הַפֶּטוּר** נִם כֵּאֵן הַתִּנּוּ
 קוֹרֵא לַחֲזֵרֶת הַנֶּגֶז - פֶּשִׁיּוֹן, וְכֵל זִמֵּן שִׁירָאָה בּוֹ
 נֶגֶז קוֹדֵם מִהֲרָה בְּצִיפּוּרִים יִנָּחֵץ.
 ע"כ מהרב ישראל ידידיה נר"ו.

יד לז **שְׁקַעְרוּרֵת** ע"י רש"י רשב"ם וראב"ע.

א. ידידנו משה אוסי שלח לנו: בעקבות המלה 'שְׁקַעְרוּרֵת' – האותיות ע' ו-ק' 'אוהבות', עפ"י, לבוא סמוכות זו לזו: עקום, עקר, עקף, עקד, עקץ, צעק, עקב, מעוקב, לעקל, מועקה, עמק, עתיק, מקצוע, רקע, פקועות, קעור, שקע, תקע, בקעה, קערה, נקע, קרע, קבע, קופעת, לקעקע. הסיבה לכך, כי הגיית הק' ביסודה היא משורשי הלשון והחיד – וקרובה להגיית ה-ע' הגרונית. ובארמית הן עשויות להתחלף: ארעא=ארקא (ובעברית 'ארץ'); ומהן התעשרה העברית במלים: אירוע, ארעי, עראי והארקה.

טו ב **זָב מִבְּשָׂרוֹ** רש"י: ולא כל בשרו. אחר שחלק הכתוב צין צקר לצקר זכיתי לדון: טימא בזב וטימא בזבה: מה זבה, ממקום שהיא מטמאה טומאת נדה קלה, מטמאה טומאת זיבה חמורה⁶, אף הזב – ממקום שהוא מטמא טומאה קלה, קרי⁷, מטמא טומאה חמורה, זיבה (ראה תו"כ מצורע זבים פרשתא א, יג).

ראב"ע: **מבשרו** - כנוי לערות הזכר.

לפי זה הנאמר בפרשת מילה בראשית יז יא וּנְמַלְתֶּם אֶת בְּשָׂרְ עֶרְלַתְכֶם מתפרש: את הערלה שבבשרכם (שבערוה). וכן בפרשת תזריע ימול בְּשָׂר עֶרְלַתוֹ: ולעומת זאת דברים י טז וּמַלְתֶּם אֶת עֶרְלַת לִבְבְּכֶם בסדר הנכון הערלה שבלב.

וכן ביחזקאל מד ט כָּל-בֶּן-נָכָר עֶרְלָ לֵב וְעֶרְלָ בְּשָׂר.

כך גם מתפרש יחזקאל כג כ אֲשֶׁר בְּשָׂר-חֲמוּרִים בְּשָׂרָם ומפרש רש"י שם: אצר תשמיש.

ורד"ק שם מביא ראיה מהמקרא בפרשתנו: **אשר בשר חמורים בשרם**, שהוא כינוי לאבר האיש, כמו "רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו" (וי' טו, ג).

תַּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם-עוֹד

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.asp>

⁶ זבה חמורה מנדה בזה שהיא צריכה שבעה נקיים וקרבן, אבל כל עוד לא טבלו אין הבדל ביניהן.

⁷ משום מה רגילים לקרוא מלה זו בניקוד קרי; מסתבר יותר לנקד קרי קו"ף בשווא. יש נטייה לקרוא מלים לפי קריאתן המוכרת גם כשהן במשמע אחר.

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים
ברשת: maanelashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺